

збільшення гнучкості та індивідуалізації в галузі організації праці. Це об'єктивно сприяє розвитку конкуренції між працівниками у двох видах: як традиційної конкуренції, вмотивованої прагненням до вищих посад, так і нової міжіндивідуальної конкуренції, пов'язаної з перспективами набуття додаткових компетенцій завдяки внутрішній мобільності та можливостям безперервної освіти.

Іноземні соціологи, які займаються вивченням чинників, що визначають зміну професійного статусу різних категорій працівників, доходять висновку, що компетенція як динамічна субстанція, яка постійно розвивається і збагачується, є найбільш значущим із цих чинників, і що тільки безперервна, впродовж усього життя, додаткова освіта є запорукою її здобуття й підтримання. Цей висновок уже прийнято практично всіма розвиненими країнами як один з абсолютних пріоритетів розвитку не тільки національних освітніх систем, а й соціально-економічного розвитку суспільства загалом.

УДК 378:37.01:316.4

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРІОРИТЕТІВ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ КРИЗИ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

*Величко Я.І., асистент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

У сучасному світі освіта відіграє ключову роль у формуванні майбутнього не лише окремих осіб, але й цілих країн. Освіта є основою, на

якій суспільства будують своє майбутнє, сприяючи інноваціям, економічному зростанню та соціальній згуртованості. В умовах стабільного розвитку держави пріоритети студентів у навчанні здебільшого орієнтовані на кар'єрні перспективи, здобуття знань та навичок, що дозволяють реалізуватися в обраних професіях. Однак війна, яка розпочалася в Україні у 2022 році, суттєво змінила не лише життя громадян, але й навчальні пріоритети студентів. Зіткнувшись із безпрецедентними викликами, українські студенти змушені адаптуватися до нових реалій і переглянути свої навчальні цілі та потреби [1].

Війна в Україні зруйнувала звичні ритми життя та змусила мільйони людей шукати безпеку як всередині країни, так і за її межами, що вплинуло на всі сфери суспільного життя, включаючи освіту [2]. Студенти, які залишилися в Україні, зіштовхнулися з проблемами відсутності стабільних умов для навчання через руйнування інфраструктури, проблеми з електропостачанням та постійні загрози з боку бойових дій. У таких умовах відбулася значна зміна пріоритетів студентів, які все частіше орієнтуються на набуття практичних навичок і адаптацію до нових умов.

Основною потребою студентів стало забезпечення доступу до стабільного навчального процесу. Багато з них почали більше цінувати можливість дистанційного навчання, яке дозволяє продовжувати здобуття знань навіть у критичних умовах. Це підкреслює важливість інноваційних підходів у навчанні, таких як впровадження інформаційних технологій, зокрема штучного інтелекту, для забезпечення безперервності освітнього процесу. Проте дистанційне навчання супроводжується новими викликами, такими як недостатнє технічне забезпечення в багатьох регіонах і моральна виснаженість, що знижує ефективність навчання [3].

Однією з найбільших змін у пріоритетах студентів стала потреба у нових компетенціях, які допоможуть у відбудові країни після війни. Це не лише технічні та професійні знання, але й навички управління кризовими

ситуаціями, адаптація до непередбачуваних обставин, знання про відновлення економіки та інфраструктури. Українські студенти все більше орієнтуються на професії, що можуть зробити вагомий внесок у післявоєнну відбудову країни, такі як інженерія, будівництво, інформаційні технології, логістика та управління проектами [2, 3].

Зростає також інтерес до соціальних наук, зокрема психології та соціальної роботи, оскільки гуманітарні кризи, що виникають через війну, потребують кваліфікованих фахівців для роботи з постраждалими. Психологічна підтримка стала однією з найважливіших складових для населення, що зіштовхнулося з травмами війни. У цьому контексті студенти надають пріоритет не лише особистому успіху, але й суспільній користі, що є показником трансформації свідомості молоді в умовах кризи.

Війна також прискорила процес глобалізації в освіті, і студенти, які виїхали за кордон, отримали можливість вивчати нові підходи до навчання та обмінюватися досвідом з однолітками з інших країн. Це стимулює їх до поглибленого вивчення іноземних мов, міжнародних відносин та правознавства. Вони усвідомлюють важливість знань про глобальні процеси, що стане в пригоді у відновленні України та її інтеграції до світової спільноти.

Студенти, що залишилися в Україні, також активно інтегруються в міжнародні освітні програми, зокрема завдяки дистанційному навчанню. Цей процес підсилює інтерес до новітніх технологій та інновацій, таких як штучний інтелект, великі дані та Інтернет речей, що сприяє розвитку освітньої теорії та практики вищої школи в Україні. Українські університети змушені швидше впроваджувати ці новації у свою освітню програму, щоб відповідати сучасним викликам і підготувати фахівців до роботи в умовах відновлення країни.

Психологічний вплив війни на студентів також суттєво впливає на їхні навчальні пріоритети. Постійний стрес, відчуття небезпеки та страх за

життя близьких знижують мотивацію та здатність концентруватися на навчанні. Тому зростає потреба у психологічній підтримці в освітніх установах. Студенти починають більше цінувати можливість отримати допомогу від професійних психологів, а також звертають увагу на методи самопомоги та техніки управління стресом, що є важливими аспектами в їхньому професійному та особистісному розвитку.

Для підтвердження цих висновків було проведено опитування серед здобувачів освіти Харківського національного автомобільно-дорожнього університету спеціальності 073 «Менеджмент» на тему: «Зміни навчальних пріоритетів студентів в умовах воєнного стану». У ньому взяли участь 90 студентів усіх курсів. Враховуючи сучасні виклики, метою дослідження було виявити, які аспекти навчального процесу є найбільш важливими для здобувачів освіти, що впливають на їхню мотивацію та професійний розвиток. Студенти могли вибрати кілька варіантів пріоритетів, що відображають їхні поточні потреби та очікування від освітнього процесу.

Опитування охоплювало такі основні напрями: здобуття практичних навичок, які допоможуть їм бути конкурентоспроможними на ринку праці; важливість дистанційного навчання в умовах обмеженого доступу до освітніх установ; потреба у вивченні іноземних мов для інтеграції в міжнародний ринок праці та освітні програми; необхідність психологічної підтримки для подолання стресу, викликаного складною ситуацією в країні; соціальна відповідальність, що відображає бажання студентів брати участь у відбудові країни та підтримці постраждалих.

Кожен респондент мав можливість вибрати кілька аспектів навчання, які він вважає важливими для свого розвитку. Таким чином, результати опитування показують комплексне уявлення про те, як студенти адаптуються до нових умов та що є пріоритетним для їхнього особистого та професійного зростання.

Результати опитування відобразили такі ключові тенденції:

- 76% студентів зазначили, що для них пріоритетом є здобуття практичних навичок, таких як управління проєктами (30%), кризовий менеджмент (25%) та інші компетенції, які безпосередньо пов'язані з можливістю працювати та розвиватися в сучасному професійному середовищі. Ці навички допоможуть їм адаптуватися до реалій післявоєнної відбудови країни;

- 85% студентів вказали, що дистанційний формат навчання є важливим (та дуже важливим) для них, особливо в умовах, коли фізична присутність у навчальних закладах може бути обмежена через війну чи інші обставини. Дистанційне навчання дозволяє студентам продовжувати отримувати освіту, незважаючи на виклики;

- 70% респондентів вважають, що вивчення іноземних мов є важливим пріоритетом. Це зумовлено бажанням отримати доступ до міжнародних освітніх програм, можливістю комунікації з іноземними фахівцями та перспективами інтеграції на міжнародний ринок праці;

- 89% студентів підкреслили важливість психологічної підтримки під час навчання. У зв'язку з високим рівнем стресу, спричиненим війною та невизначеністю, студенти вважають психологічну допомогу важливою складовою для успішного навчання та особистої стійкості;

- 80% студентів мають високий рівень зацікавленості в соціальній відповідальності та волонтерській діяльності. Це свідчить про активну громадянську позицію студентів, їх бажання долучатися до проєктів з відбудови країни та підтримки населення. Лише 10% залишаються нейтральними, а 3% – зовсім не зацікавлені в соціальній активності.

Отже, аналіз змін навчальних пріоритетів українських студентів в умовах воєнного стану демонструє їхню адаптацію до нових викликів та готовність брати участь у відбудові країни. Війна змінила акценти з кар'єрного успіху та особистих досягнень на соціальну відповідальність, прагнення до практичних знань та здобуття навичок, які матимуть користь не лише для окремої особи, але й для всієї країни. Пріоритетними стали здатність працювати в умовах кризи, психологічна стійкість та здатність до міжнародної інтеграції. Ці зміни вказують на те, що українські студенти активно формують новий підхід до навчання, який відповідає викликам часу та готує їх до майбутніх викликів у післявоєнній Україні.

Література:

1. Освіта: наслідки війни в Україні. *Україна: Галузевий огляд*. 2022. URL : <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099631507072239980/pdf/IDU04805ab35047b2049990a0e101c605921c504.pdf> (дата звернення: 25.10. 2024).
2. Марущак О. Вигорання студентів та неповні класи: що відбуватиметься з освітою в Україні після війни. *Стрічка новин ТСН*. 2023. URL : <https://tsn.ua/exclusive/vigorannya-studentiv-ta-nepovni-klasi-scho-vidbuvatimetsya-z-osvitoju-v-ukrayini-pislya-viyni-2456140.html> (дата звернення: 25.10. 2024).
3. Проблеми і перспективи розвитку онлайн-освіти : монографія / за заг. ред. д-рки екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої, С. І. Котенка. Суми : Сумський державний університет, 2023. 125 с.